Takuusäätiö

9.3.2022

Eduskunnan lakivaliokunta 23.3.2022

Asia: HE 22/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä ja siihen liittyviksi laeiksi

Kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä ja siihen liittyviksi laeiksi

Takuusäätiö kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi eduskunnan lakivaliokunnassa osana hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä ja siihen liittyviksi laeiksi.

Takuusäätiö on valtakunnallinen sosiaalialan järjestö, jonka tarkoituksena on tukea kansalaisten velkaongelmien ehkäisyä ja niiden ratkaisemiseen tähtääviä toimintoja. Aivan erityisesti säätiö edustaa niiden henkilöiden näkökulmaa, jotka ovat itse kokeneet talous- ja velkaongelmia.

Positiivisen luottotiedon kerääminen ja käytettäväksi saaminen on ollut Takuusäätiön vaikuttamistoiminnan tavoitteena jo toistakymmentä vuotta. Takuusäätiö pitääkin esitettyä lainsäädäntöä koskien positiivista luottotietorekisteriä erittäin tervetulleena, tarpeellisena ja kannatettavana. Säätiön näkemyksen mukaan on tärkeää, että Suomeen saadaan mahdollisimman nopealla aikataululla positiivinen luottotietorekisteri, joka mahdollistaa ajantasaisen tiedonsaannin kuluttajan taloudellisesta kokonaistilanteesta. Rekisterin toimivuuden ja käytöstä saatavien hyötyjen kannalta on tärkeää, että sitä käyttämällä pystytään yhdistämään mahdollisimman kattavasti tiedot niin veloista kuin tuloistakin. Takuusäätiön arvion mukaan rekisterin toimintaedellytykset tulevat toteutumaan parhaiten, kun sen ylläpitäjänä on julkisen sektorin viranomaistoimija.

Rekisterillä on monia merkittäviä tavoitteita. 1. Ensisijaisesti se tarjoaa luotonmyöntäjälle ajantasaista tietoa luotonhakijan taloudellisesta kokonaistilanteesta luottopäätöksen tekemistä varten. 2. Toisekseen se tarjoaa myös yhteiskunnallisille päätöksentekijöille ja tutkijoille laajapohjaisen ja kattavan tietopohjan, jotta he kykenevät tarkastelemaan rahoitusmarkkinoiden vakautta ja luottomarkkinoiden toimivuutta sekä tekemään niiden kannalta oikeita päätöksiä. Rekisterin myötä viranomaisten mahdollisuus suoriutua em. tehtävistä paranee Takuusäätiön arvion mukaan merkittävästi. 3. Parhaassa tapauksessa positiivinen luottotietorekisteri voi Takuusäätiön arvion mukaan tarjota myös kotitalouksille mahdollisuuden tarkastella omaa taloudellista tilannetta aiempaa helpommin ja auttaa pysymään selvillä oman kulutuskyvyn rajoista.

Takuusäätiö pitää tärkeänä, että rekisteriin tallennettavien tietojen osalta pyrittäisiin mahdollisimman laajaan kattavuuteen, jotta tietosisältöön ei jäisi olennaisia aukkoja. Luotonhakijan taloudelliseen kokonaistilanteeseen vaikuttavia tekijöitä ovat tulot, menot, velkamäärä ja muut vastuut sekä mahdolliset yrityskytkennät. Myös velkojen kuukausittain maksettavat määrät, perheen koko ja asuminen vaikuttavat suuresti käytettävissä olevaan rahamäärään ja kykyyn suoriutua mahdollisista uusista luotoista. Valitettavasti parhaassakaan tapauksessa toteutuessaan tulo- ja menorakenteen kaikki puolet eivät tule näkyviin sen paremmin positiivisessa kuin negatiivisessakaan luottotietorekisterissä. Positiivinen luottotietorekisteri on hyvä askel kohti luotettavampaa maksukyvyn arviointiin perustuvaa luototusta, mutta on hyvä huomata, ettei se sellaisenaan vielä takaa asiakkaan maksukyvyn aukotonta arviointia.

Positiivisen luottotietorekisterin kautta on mahdollista tarjota kuluttajalle mahdollisuus saada ajantasaista tietoa omista luotoistaan kootusti yhdestä paikasta. Takuusäätiö pitää tärkeänä, että tämä mahdollisuus kuluttajien oman toiminnan tukemiseen hyödynnetään hyvin osana rekisterin

käyttöä. Kuluttajan toimintamahdollisuudet suomalaisessa rahoitusjärjestelmässä perustuvat periaatteeseen, jonka mukaan itsenäisesti ja tietoisesti toimiva kuluttaja tekee itseään koskevia päätöksiä ja sopimuksia, joista hän myös kantaa vastuun. Tämän periaatteen oikeudenmukaisen toteutumisen kannalta on tärkeää, että kuluttajilla on myös riittävät mahdollisuudet, osaaminen sekä tarvittavat tiedot toimia rationaalisena kuluttajana. Takuusäätiön omista palveluistaan kokoaman tiedon perusteella yksi suurimmista kuluttajien taloudellista toimintakykyä hämärtävistä ja talousongelmia aiheuttavista tekijöistä näyttää olevan se, että monesti taloudellinen toiminta sirpaloituu useisiin luottoihin, maksuihin, maksutapoihin ja -välineisiin. Tämä vaikeuttaa kuluttajien kykyä arvioida omaa tilannettaan. On tärkeää, että rekisteröidyt henkilöt saavat itseään koskevia tietoja rekisteristä sähköisen asiointipalvelun kautta ja että tieto on heidän saatavillaan maksutta ja muodoltaan heidän omaa toimintaansa palvelevaa.

Rekisteriin on esityksen mukaan tarkoitus tallentaa myös tieto rekisteröityä koskevan velkajärjestelyn maksuohjelman tai yrityssaneerausohjelman vahvistamisesta sekä tieto menettelyn mahdollisesta raukeamisesta. Takuusäätiö pitää tärkeänä, että myös vapaaehtoiset velkajärjestelymuodot tulisivat huomioiduksi osana tätä näkökulmaa.

Takuusäätiön näkemyksen mukaan on myös tärkeää, että rekisteröidyt pystyvät tekemään positiiviseen luottotietorekisteriin mahdollisimman kattavan vapaaehtoisen luottokieltomerkinnän. Tällä on merkitystä erityisesti erilaisten riippuvuuksien kautta velkaantuneiden ihmisten velkakierteen katkaisussa.

Positiivisen luottotietorekisterin myötä luotonantajien kyky arvioida luotonhakijan maksukykyä paranee merkittävästi. Kun luotonantajilla on luoton myöntämistä harkitessaan käytössään entistä kattavampia ja luotettavampia tietoja luotonhakijan luotoista ja tuloista, voidaan luottopäätös tehdä paremman tietopohjan perusteella. Tämän vuoksi rekisterin pitää käytännössä lisätä myös luotonantajien vastuuta luoton myönnössä. Takuusäätiön arvion mukaan tämän parantuneen mahdollisuuden tulisi näkyä myös esimerkiksi siinä, että luotonantajat suostuvat jatkossa yhä useammin myöntämään omat virhearviointinsa ja ongelmaluottoon löydetään sovitteluratkaisu.

Vakka positiivinen luottorekisteri tuo toteutuessaan erittäin merkittävän uuden työkalun, jolla on Takuusäätiön arvion mukaan merkittäviä positiivisia vaikutuksia yksityistalouksien luottomarkkinoihin, se ei kuitenkaan tule poistamaan kaikkia ongelmia luottomarkkinoilta. Paljon rekisterin toimivuuteen vaikuttaa se, miten sitä tullaan sen valmistuttua käytännössä käyttämään. Millaisiksi muodostuvat yleiset käyttötavat ja käytännöt? Millaiseen toimintaan se tarjoaa soveltuvia mahdollisuuksia? Kaikkia rekisterin käyttötapoja on vaikea ennakoida, mutta on täysin mahdollista, että positiivista luottorekisteriä on mahdollista soveltaa myös kuluttajan kannalta epäedullisella tavalla. Takuusäätiön näkemyksen mukaan on tärkeää, että positiivien luottorekisterin toimivuutta seurataan sen käyttöönoton jälkeen aktiivisesti, rekisteriä pyritään alusta asti kehittämään edelleen ja sen piiriin pyritään myös saamaan sieltä ensivaiheessa puuttuvia, kuluttajien maksukyvyn arvioinnin kannalta merkittäviä tekijöitä.

Hyvin toimiva positiivinen luottorekisteri on niin rajoitusjärjestelmän, kuluttajien kuin koko yhteiskunnankin etu.

Helsinki 11.3.2022

Juha A. Pantzar
toimitusjohtaja
Takuusäätiö